

Jarosław Ławski

Uniwersytet w Białymstoku

Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód”

ORCID: 0000-0002-1167-5041

NIE TYLKO LITWA. ŚWIATOOBRAZ MICKIEWICZA: WĄTKI UKRAIŃSKIE. REKONESANS

O nowogrodzka ziemio, kraju mój rodzimy,
O, Trembeckimi godzin uwielbienia rymy!
Humańskich bracie sadów i okolic Wisły,
Gardzą tobą gminniejsze podróżnika zmysły.¹

Temat ukraiński

Tradycyjnie już Adam Mickiewicz i jego twórczość umieszczani są na kulturowej mapie świata w jednym miejscu – jest nim Litwa w jej specjalnym znaczeniu, rozumiana jako fragment ziem Wielkiego Księstwa Litewskiego, stanowiącego dla poety integralną część Pierwszej Rzeczypospolitej. To Litwa z jej kulturowym bogactwem: polskim, litewskim, białoruskim, żydowskim, rusińskim. To Litwa, której intymne centrum, własny Mickiewiczowski „kątek” na ziemi stanowi Nowogródczyzna, a szerzej rzecz ujmując: także Wilno i Wileńszczyzna². Owo utrwalone kulturowo przypisanie największego polskiego poety romantyzmu nie oznacza, iż był on prowincjuszem. Jak świetnie ujęła problem Ewa Nawrocka:

¹ A. Mickiewicz, *Kartofla. Poemko w czterech częściach*, [1819–1821], [w:] tegoż, *Dzieła*. Wydanie Rocznicowe 1798–1998, T. II: *Poematy*, oprac. W. Floryan, współudział K. Górski, C. Zgorzelski, Warszawa 1994, s. 249.

² Zob. T. Venclova, *Powrót do rodzinnej Europy, czyli Mickiewiczowska Litwa i Mickiewicz na Litwie*, przeł. A. Kozak, „Zeszyty Literackie” 2000, nr 70; J. Ławski, *Mickiewiczowskie Wilno: miasto, symbol, mit*, [w:] tegoż, *Mickiewicz – Mit – Historia. Studia*, Białystok 2010, s. 298–235.

Z *Ksiąg narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*, publicystyki politycznej i społecznej, a także z *Prelekcji paryskich* wyłania się Mickiewiczowska idea Europy, nie tylko przenikliwie rozpoznawanej i surowo ocenianej, ale i Europy zaprojektowanej na przyszłość, do której Polak „znad Niemna” wnosi cenne dla niej i inspirujące idee: federacji państw narodowych, nowego prowincjonalnego patriotyzmu, sprzężenia etyki i polityki, solidarności działania w obronie zagrożonej gdziekolwiek wolności, prawo obywatelstwa uczucia w działaniu politycznym, duchowego charakteru wspólnoty europejskiej przeciwstawionego wspólnocie pragmatycznych interesów bankierskich i wyrachowanych gier gabinetowych. Dzięki nim Europa odzyskuje całość i jedność, wzbogacając się o zapoznanego ducha swojej słowiańskiej części.

Inna rzecz, czy z punktu widzenia Europy jest to wkład epizodyczny, efemeryczny, czy znaczący i trwały? Rozpoznany i doceniony, czy wciąż nieznany i marginalny?³

Obywatel świata – tak, ale jakiego? Wciąż niebył wiele wiemy o jego imaginarium geograficznym, recepcji kultur pozaeuropejskich. Co więcej: nawet w obrębie europejskiego imaginarium kulturowego istnieją przestrzenie słabiej jakby eksplorowane przez historię literatury w odniesieniu do Mickiewicza: Bałkany, europejska Północ (Skandynawia), Anglia, Kaukaz (na obrzeżach Starego Kontynentu)⁴, czy właśnie... Ukraina.

O Ukrainie Mickiewicza myśli się w wielorakim uwikłaniu tego tematu, które utrudnia jasne i pełne rozpoznanie zagadnienia.

Najpierw polityczne: Ukraina w XIX wieku nie istnieje jako państwo, jest częścią rusko-imperialnych projektów Noworosji i Małorosji. To historyczne zagarniecie rusko-kijowskiego dziedzictwa kulturowo-historyczno-cywilizacyjnego i osobno religijno-duchowego skarbca ziem ukraińskich przez dominującą moskiewską narrację imperialną skrywa bolesną dla hegemonu tajemnicę o kulturowym i religijnym dominującym stanowisku Rusi Kijowskiej wobec młodej i peryferyjnej Rusi Moskiewskiej, która stanie się jednak wkrótce pochłaniającym inne ziemie ruskie imperium. Stan polityczny owych ziem jest dla wszystkich podróżujących w XIX wieku jasny: to na ten moment część Rosji, Małorosja, ziemie Imperium.

³ E. Nawrocka, „...Znad Niemna... mieszkaniac Europy”, [w:] *Światło w dolinie. Prace ofiarowane Profesor Halinie Krukowskiej*, red. K. Korotkich, J. Ławski, D. Zawadzka, Białystok 2007, s. 97. Zob. też: J. Bachórz, *Mickiewiczowska idea Europy*, [w:] tegoż, *Jak pachnie na Litwie Mickiewicza i inne studia romantyczne*, Gdańsk 2003.

⁴ Choć odkrywane są powoli na różne sposoby. Zob. N. Taylor-Terlecka, *Wielkie Księstwo Litewskie i inne terytoria*, Seria 1: *W aurze Soplicowa*, red. i oprac. J. Ławski, K. K. Pilichiewicz, Białystok 2022; J. Ławski, *Bułgaria Adama Mickiewicza*, „Bibliotekarz Podlaski” 2017/3, s. 187–204; D. Świerczyńska, *Zapomniane relacje o pobycie Mickiewicza w Burgas*, „Pamiętnik Literacki” 1990, nr 4, s. 217–228; P. Adamczewski, *Ludy Kaukazu w wyobrażeniach o etnogenezie Polaków i utworzeniu państwa polskiego*, „Sensus Historiae” 2016/4, s. 27–50.

Ma to konsekwencje językowe (nazwy miejscowe), komunikacyjne (posługiwanie się rosyjskim i francuskim przez warstwy wykształcone w oficjalnej komunikacji), cywilizacyjno-państwowe (administracja, państwo etc.). Lecz już dla podróżników polskich w początkach XIX wieku sprawa nie jest tak oczywista: na ziemiach ukraińskich zbyt widoczne są ślady „innego” panowania, innej epoki, kozackiej, polskiej, tureckiej, tatarskiej, a nawet starogreckiej nad Morzem Czarnym⁵.

Wjeżdżając na ziemię ukraińskie i przebywając na nich przez dziewięć miesięcy⁶, Mickiewicz był człowiekiem już w dużym stopniu ukształtowanym przez erudycję zdobytą podczas studiów wileńskich i prace literackie (nie tylko juvenilia), które przyniosły mu rozgłos i uznanie przyjaciół, kolegów. Formalny kształt nadany tej przyjaźni i projektom samokształceniowym – czyli tajne związki młodzieży – przyniesie mu w końcu gorzki owoc zesłania do Rosji, w tym do Odessy, zesłania, które jeszcze bardziej rozwinie go artystycznie, rozślawi.

Na „ukraińską część” zesłania był gotów intelektualnie, lecz na pewno nie duchowo, psychologicznie. Nawet „najsłodsza” kara zesłania pod przymusem w obcą przestrzeń, kara, która człowieka wykorzenia, oznacza cierpienie. Ten aspekt egzystencjalny zesłania i jego aspekt poznawczy, intelektualnie go rozwijający trzeba pogodzić w opisach zjawiska, a nie przeciwstawiać je sobie.

Do Odessy pojechał wszechstronnie odczytany młody Polak, autor *Objaśnień do poematu opisowego „Zofijówka”*, czytelnik Trembeckiego, którego sławny poemat opisowy eksplorował wątek ziem ukraińskich. To nieprawda, że Mickiewicz dopiero w wieku dojrzałym, w wykładach w Collège de France, rozwinie historyzoficzną wizję Ukrainy, a także omówi ukraińską szkołę w poezji polskiej (czy Marii Malczewskiego nie znał przez 1830 rokiem?)⁷. Na Ukrainę ruszył literacko przygotowany przez Trembeckiego, który opisując poetycko Ukrainę, dał mu narzędzia, by mógł ująć lirycznie ukochaną Litwę.

Tak, to przez temat ukraiński i techniki jego poetyckiej deskrypcji wiodła droga i do *Pana Tadeusza*, dzieła bardzo poetyckiego, i do prelekcji paryskich z ich mesjanizmem, towianizmem, i do Stambułu, skąd miało być Mickiewiczowi

⁵ Zob. J. Juszkiewicz, *Odessa w literaturze polskiej lat 1804–1843. Szkice*, Białystok 2020.

⁶ Na ten temat: L. Gomulicki, *Dziennik pobytu Adama Mickiewicza w Rosji 1824–1829*, Warszawa 1945; Aër [A. Rządowski], *Mickiewicz w Odessie i twórczość jego z tego czasu*, Warszawa 1898; *Odessa w literaturach słowiańskich. Studia*, red. J. Ławski, N. Maliutina, Białystok–Odessa 2016; W. Kubacki, *Z Mickiewiczem na Krymie*, Warszawa 1977; R. Koropecy, *Adam Mickiewicz. Życie romantyka*, przeł. M. Glasenapp, Warszawa 2008. Zob. też szkic Michała Siedleckiego w niniejszym tomie.

⁷ Por. M. Białobrzaska, *Antoni Malczewski. Literackie mitologizacje biografii*, Białystok 2016; J. Ławski, *Rosyjska Apokalipsa. O „Konradzie Wallenrodzie” Adama Mickiewicza*, [w:] *Apokalipsa. Symbolika – Tradycja – Egzegeza*, T. II, red. K. Korotkich, J. Ławski, Białystok 2007, s. 135–206.

najbliżej na Ukrainę, a stamtąd... znów na Litwę. Już bowiem w dalekiej Bałcie i Humaniu zaczynała się przestrzeń Wileńskiego Okręgu Oświatowego, który wydał i kształcił Mickiewicza – jako ucznia i studenta.

Dlaczego temat ukraiński jest tylko (może poza samą Ukrainą) śladowo obecny w polskiej refleksji o Mickiewiczu? W jakimś głębokim sensie to oczywiste, gdy zważyć „litwocentryczność” poezji Mickiewicza. Tę Litwę-centrum uzupełnia on systemowo o obrazy Warszawy, ale i Lwowa, ziem ruskich (III cz. *Dziadów*, *Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego*, 1832), tworząc imaginacyjny projekt odrodzonej Rzeczypospolitej Trojga Narodów.

Czy dostrzega Ukraińców, Kozaków, „Małorosjan” jako osobny naród, kulturę? Tak, więcej nawet: już w młodości krytycznie patrzy na wiele poczynąń szlachty polskiej i jezuitów na ziemiach ukraińskich (zob. *Objaśnienia do poematu opisywającego „Zofijówkę”!*). Dostrzega też kulturową warstwę turecką, tatarską, grecką ziem ukraińskich, które poznaje w 1825 roku, co wyrażą szczególnie jego *Sonety krymskie* (1826).

Mickiewicz nie myśli jednak o Ukrainie XX- czy XXI-wiecznymi kategoriami kultury narodowej lub niepodległego państwa, lecz snuje refleksję w przestrzeni własnego światobrazu, ukształtowanego przez wyobrażenie Rzeczypospolitej, wyobrażenie o jakiejś nowej republice, federacji, unii Koroniarzy, Litwinów i Rusinów (i innych ludów). Podbudowuje te projekty mesjanistycznie, towianistycznie i w duchu urzeczywistnianej, a nie tylko ogłaszanej filozofii czynu (legion włoski, Konstantynopol, wojna krymska 1853–1856)⁸.

Trzeba zatem strzec się anachronizmów, pisząc o Ukrainie Mickiewicza. Nie sposób dziś, Anno Domini 2024, stwierdzić, czy jego polityczno-historiozoficzne wyobrażenia były tylko „piękną” utopią, „szkodliwym” projektem politycznym, teozoficzną fantasmagorią, czy też może w przyszłości – koniecznie: dalekiej – okażą się spełnioną wizją przyszłości.

Projekt

Z okazji przypadającego w 2022 roku sejmowego Roku Romantyzmu Polskiego środowisko badaczy XIX wieku, romantyzmu zorganizowało w Białymstoku dwie ważne, jak sądzimy, sesje naukowe: Naukową Międzynarodową Interdyscyplinarną Konferencję Naukową „Adam Mickiewicz i romantycy wobec tradycji wileńskiego środowiska filologicznego (1795–1864). Osobowości – idee –

⁸ Por. *Mickiewicz – Turcja – Europa / Mickiewicz – Türkiye – Avrupa*, red. J. Pietrzak-Thébault, współpraca S. Körpe, A. Sarkady, A. Ayşen Kaim, Warszawa 2012.

– dzieła – konteksty europejskie”, Białystok – Wilno, 21 czerwca 2022 r. (była ona rezultatem współpracy polsko-litewskiej) oraz Międzynarodową Jubileuszową Konferencję Naukową „Adam Mickiewicz i Ukraina. Obraz kraju – obraz poety – recepcja – konteksty europejskie”, Białystok – Kijów 22 września 2022 r.⁹

W czasie tych sesji podjęto ważne zagadnienia związane z litewskim i ukraińskim aspektem twórczości Mickiewicza. Badaczom, zaproszonym na Konferencję „Adam Mickiewicz i Ukraina”, zaproponowano rozważenie następujących tematów badawczych:

- Obraz Ukrainy i kultury ukraińskiej w pismach Adama Mickiewicza.
- Obraz Mickiewicza w kulturze ukraińskiej, recepcja jego twórczości.
- Początki romantyzmu w Polsce a początki romantyzmu na Ukrainie.
- Ziemie ukraińskie w biografii i twórczości Mickiewicza (Charków, Odesa, Akerman, Krym).
- Mickiewicz o twórcach ukraińskich i pisarzach ukraińskiej szkoły w romantyzmie polskim.
- Wczesny romantyzm polski i ukraiński w badaniach XX i XXI wieku.
- Wczesny romantyzm ukraiński i polski oraz jego metamorfozy we współczesnej kulturze polskiej i ukraińskiej.
- Echa malarskie, muzyczne, plastyczne początków obu romantyzmów¹⁰.

Współorganizatorami badań i Konferencji były następujące instytucje: ze strony polskiej Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód” z Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku, zaś ze strony ukraińskiej Katedra Polonistyki Kijowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki. Równoprawnymi współorganizatorami sesji były: Wydział I Filologiczny Polskiej Akademii Umiejętności oraz Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego. Wybierając temat spotkania, organizatorzy nawiązali do publikacji na ten sam temat z 1999 roku przygotowanej w Kijowie przez prof. Rostysława Radyszewskiego, kierującego Katedrą Polonistyki Kijowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki.

Nie sposób nie dostrzec polityczno-cywilizacyjnego, „katastroficznego” kontekstu, jaki towarzyszył spotkaniu. 24 lutego 2022 r. Rosja napadła na Ukrainę.

⁹ Zob. V. Wejs-Milewska, A. Janicka, *Konferencja naukowa „Adam Mickiewicz i romantycy wobec tradycji wileńskiego środowiska filologicznego (1795–1864)”*, Białystok – Vilnius, 21 czerwca 2022 r. *Sprawozdanie*, „Bibliotekarz Podlaski” 2022, nr 3; J. Ławski, *Sejmowy Rok Romantyzmu Polskiego: Międzynarodowa Jubileuszowa Konferencja Naukowa „Adam Mickiewicz i Ukraina”*, Białystok – Kijów, 22 IX 2022 r. *Sprawozdanie*, „Bibliotekarz Podlaski” 2022, nr 4.

¹⁰ Cyt. za: *Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Adam Mickiewicz i Ukraina. Obraz kraju – obraz poety – recepcja – konteksty europejskie”*. Program, oprac. J. Ławski, oprac. graf. E. Frymus-Dąbrowska, Białystok – Kijów 2022, s. 5.

Planowana od 2020 roku sesja, niemożliwa do przeprowadzenia w okresie pandemii, doszła do skutku w warunkach wojennej katastrofy. Agresja na Ukrainę była przecież przewidywalną kontynuacją procesów trwających nieprzerwanie od XVII wieku w relacjach Rosji i Ukrainy, ale też Polski i Turcji. Ponieważ – w konsekwencji działań wojennych prowadzonych na pełną skalę – badacze ukraińscy nie mogli przybyć do Polski, a polscy na Ukrainę, zespół złożony z dwudziestu dwóch badaczy z Polski, Ukrainy i Austrii spotkał się w trybie hybrydowym. Tegoż dnia, 22 września 2022 r., spotkaliliśmy się zarówno stacjonarnie w salach Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego, jak i *online*, na łączach (zresztą dla kolegów z Ukrainy były to okoliczności również dramatyczne: zdarzało się ogłaszanie alarmów przeciwlotniczych w czasie łążeń).

W ten sposób temat ukraiński, który w odniesieniu do Mickiewicza chcieliśmy rozpatrywać li tylko w aspekcie historycznym, nabrał w ciągu kilku miesięcy poprzedzających sesję niebywalej, wręcz boleśnie namacalnej aktualności.

Słowa wdzięczności

Przedkładana pierwsza polska monografia w wątkach ukraińskich nie jest pierwszą w ogóle. Już w 1999 roku ukazała się bowiem na Ukrainie w serii „Kijowskich Studiów Polonistycznych” monografia na ten temat (i potem kolejno we Lwowie i Drohobyczu)¹¹. Palmę pierwszeństwa w eksploracji zagadnienia dzierży więc prof. Rostysław Radyszewski z Katedry Polonistyki Kijowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Tarasa Szewczenki, któremu chcę podziękować nie tylko za współorganizację Konferencji, lecz również za zaproszenie na Ukrainę do Kijowa i w początkach XXI wieku, które zaowocowało kilkudziesięcioma moimi podróżami do tego kraju: od Kijowa do Odessy, od Lwowa do Czerkas i Charkowa. Bez tego doświadczenia nie byłoby Konferencji i tematu badawczego.

Wyrażam wdzięczność Dyrekcji Książnicy Podlaskiej im. Łukasza Górnickiego z Panią Dyr. Beatą Zadykowicz na czele – za umożliwienie przeprowadzenia niełatwej z wielu powodów Konferencji, którą jej zespół przygotował perfekcyjnie.

Specjalne wyrazy wdzięczności kieruję do Pana Prof. Lucjana Suchanka z Wydziału I Filologicznego Polskiej Akademii Umiejętności, który reprezentował sza-

¹¹ Zob. Adam Mickiewicz i Ukraina, red. R. Radyszewski, „Kijowskie Studia Polonistyczne”, Kijów 1999; R. Radyszewski, *Krótkie podsumowanie ukraińskiej polonistyki literaturoznawczej*, „Postscriptum Polonistyczne” 2009, nr 1(3), s. 191–200. Także: *Mickiewicz we Lwowie. Materiały z sympozjum, Lwów 6 czerwca 2006*, red. S. Makowski, Warszawa 2007; *Adam Mickevič i Ukraina: materiali mižnar. konf. prisyvač. 200-roččiu vidat. pol. poeta*, red. M. Boreckij, Drohobycz 1998.

cowną Akademię, współorganizatorkę projektu, lecz także osobiście uczestniczył wcześniej w jednym z kijowsko-białostockich projektów naukowych, które przyniosły plon w postaci sesji w Kijowie i monografii¹².

Dziękuję Panu dr Michałowi Siedleckiemu za przygotowanie referatu wprowadzającego w realia podróży Mickiewicza przez ziemie ukraińskie, zaś prof. Jevhenowi Nakhlikowi (Lwów) i prof. Aloisowi Woldanowi (Wiedeń) za wszystkie „ukraińskie” inspiracje: nie tylko te płynące z ich wystąpień.

Książka przynosi zdecydowaną większość wygłoszonych wystąpień¹³. Ukazuje się w czasach wojny, choć zaplanowana została w okresie „przed wojną” (wyrażenia te nabrały nowej, złowrogiej treści). Znow, niestety, znaleźliśmy się jak najdalej od mitotwórczej wizji Ukrainy, Rusi Czerwonej, którą na równi z Litwą chciał opiewać młodziutki Mickiewicz, pisząc:

Inna błoń krasnej Rusi, rozwartą dla oka,
Nie szarpia jej przepaści, nie jeży opoka;
Lecz i plonom Cerery dogodniejsza skiba,
I dla żywiołu lepsza nad inne siedziba.
Mieszkaniec, w tak łagodnym rozgnieżdżony kraju.
Słynie wielkością duszy, prostością zwyczaju¹⁴.

Jak się okazało, „łagodność” nie w każdej epoce przypisana jest do obrazu Ukrainy i jej dziejów...

Bibliografia

- Białobrzaska M., Antoni Malczewski. *Literackie mitologizacje biografii*, Białystok 2016.
Gomulicki L., *Dziennik pobytu Adama Mickiewicza w Rosji 1824–1829*, Warszawa 1945.
Juszkiewicz J., *Odessa w literaturze polskiej lat 1804–1843. Szkice*, Białystok 2020.

¹² Zob. A. Janicka, *Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Emigracja niepodległościowa ukraińska i polska w wieku XX. Tradycje – osobowości – idee – retoryki”*, Kijów, 23–24 maja 2018. Sprawozdanie, „Bibliotekarz Podlaski” 2019/3. Por. monografię: *Ukraińska i polska literatura emigracyjna: paralele. Studia i szkice*, red. A. Janicka, J. J. Janicki, V. Wejs-Milewska, Lublin 2022.

¹³ W tomie nie znajdziemy następujących wystąpień: M. Rembierz (UŚ, Katowice), *Adam Mickiewicz i polifoniczność grekokatolickiego dziedzictwa w kontekście tradycji duchowych Europy Środkowo-Wschodniej*; A. Bracki (UG, Gdańsk), *Wieszcz a kultura narodowa – romantyczne paralele polsko-ukraińskie*; P. Wojciechowski (UwB, Białystok), *Litwa i Ukraina w malarstwie XIX wieku*; N. Łysenko (Kijów), *Twórczość Adama Mickiewicza w recepcji Jewhena Małaniuka*.

¹⁴ A. Mickiewicz, *Kartofla. Poemko...*, dz. cyt., s. 250. Zob. J. Kallenbach, *O nieznanych utworach młodzięcych Adama Mickiewicza*, „Pamiętnik Literacki” 1908, nr 7/1/4, s. 75–89.

- Koropeczky R., *Adam Mickiewicz. Życie romantyka*, przeł. M. Glasenapp, Warszawa 2008.
- Kubacki W., *Z Mickiewiczem na Krymie*, Warszawa 1977.
- Ławski J., *Mickiewiczowskie Wilno: miasto, symbol, mit*, [w:] tegoż, *Mickiewicz – Mit – Historia. Studia*, Białystok 2010.
- Mickiewicz – Turcja – Europa / Mickiewicz – Türkiye – Avrupa*, red. J. Pietrzak-Thébault, współpraca S. Körpe, A. Sarkady, A. Ayşen Kaim, Warszawa 2012.
- Mickiewicz A., *Kartofla. Poemko w czterech częściach*, [1819–1821], [w:] tegoż, *Dzieła. Wydanie Rocznicowe 1798–1998*, T. II: *Poematy*, oprac. W. Floryan, współudział K. Górski, C. Zgorzelski, Warszawa 1994.
- Nawrocka E., „...Znad Niemna... mieszkaniac Europy”, [w:] *Światło w dolinie. Prace ofiarowane Profesor Halinie Krukowskiej*, red. K. Korotkich, J. Ławski, D. Zawadzka, Białystok 2007.
- Odessa w literaturach słowiańskich. Studia*, red. J. Ławski, N. Maliutina, Białystok–Odessa 2016.
- Romantyzm polski: dorobek, przebieg, oddziaływanie. Studia*, red. B. Dopart, J. Ławski, A. Zioliwicz, Kraków–Białystok 2025.
- Rusek I. E., *Odessa – Krym – Odessa*, [w:] tegoż, *Dramaty radiowe*, Cz. 2, Warszawa 2022.
- Venclova T., *Powrót do rodzinnej Europy, czyli Mickiewiczowska Litwa i Mickiewicz na Litwie*, przeł. A. Kozak, „Zeszyty Literackie” 2000.

Jarosław Ławski

Faculty of Philology of the University of Białystok

NOT JUST LITHUANIA. ON THE NEED TO STUDY THE IMAGE
OF THE WORLD IN THE WORKS OF MICKIEWICZ:
UKRAINIAN THEMES. CLOSE EXAMINATION

Summary

The article is an introduction to the monograph *Adam Mickiewicz and Ukraine. Studies*. It analyses the history of the cultural and literary stereotype that traditionally links Adam Mickiewicz (1798–1855) and his poetry with Lithuania, the Grand Duchy of Lithuania and Vilnius. As the article points out, Mickiewicz became acquainted with Ukrainian historical and poetic themes from his youth in Vilnius through Stanisław Trembecki (c. 1739–1812) and his poem *Sofijówka*, to which Mickiewicz wrote *Explanations*. The author of the paper also outlines the circumstances of the organisation of the Polish-Ukrainian session on 22 September 2022, planned from 2020 in connection with the Year of Polish Romanticism (1822–2022) announced by the Sejm, but held a few months after Russia's aggression against Ukraine on 24 February 2022. The article concludes with acknowledgements to the co-organisers of the session.

Keywords: Adam Mickiewicz, Ukraine, Lithuania, poetry, war, aesthetics, history.